

ders Sparrman, Carl Bernhard Wadström med flera, skulle vara betjänta av en ny kontextualisering och nya undersökningar. Smeathman, som i många avseenden porträtteras som sympatisk och mer generös än hans ofta svåra ekonomiska omständigheter tillät, gestaltar i en person många av debatterna kring kolonisering och slaveri som fortfarande pågår.

Uppsala universitet

FREDRIK THOMASSON

Peter K. Andersson, *Silent History: Body Language and Nonverbal Identity, 1860–1914* (Montreal & Kingston: McGill-Queen's University Press 2018). 304 s.

I *Historisk tidskrift* 139:1 under rubriken "Bild i perspektiv" publicerade Peter K. Andersson en essä med titeln *Den vassa armbågen: Kroppsspråk som ämne för historisk forskning*. Artikeln är en förkortad, omarbetad svensk version av en av de fallstudier som figurerar i hans *Silent History* och kretsar kring den bild som pryder omslaget av den smakfulla boken.

Förutom dess fina form är *Silent History* också en nöjsam, pedagogisk och ovanligt välskriven bok. Dess syfte är att undersöka till vilken grad, och med vilka analytiska resurser, historiker kan närma sig de icke-verbala, kroppsliga uttryck med vilka vanliga människor markerat sina identiteter i det offentliga livet i Europa från 1800-talets mitt fram till första världskriget. Det är alltså gester, poser och kroppshållningar som utgör det huvudsakliga forskningsobjektet.

Sin teoretiska inspiration hämtar Andersson från en rad olika källor (bl.a. Erving Goffmans *The Presentation of Self in Everyday Life* och Marcel Mauss *Les techniques du corps*) men sina mest övergripande perspektiv lånar han från Michel de Certeaus *L'invention du quotidien: Arts de faire*. Därmed blir huvudämnet för denna bok specifika vardagliga kroppstaktiker snarare än kroppsspråk som sådant – gruppmissigt, individuellt och situationsbundet *parole* i stället för generell *langue*, för att använda en gammal distinktion. Vissa val, eller snarare bortval, av begrepp är ibland något förvånande. I Anderssons analys uppfattas kroppsspråket som en motor för identitetskapande fört i form av en taktisk, om än oftast omedveten, dialog med samhällsnormer. I sin tur ger det inblick i hur *fin-de-siècle*-klasstillhörigheten inkorporerades och fysiskt spelades ut i offentligheten. På den punkten följer han mer eller mindre explicit Pierre Bourdieus *Outline of a Theory of Practice*. Konstigt nog griper han inte tag i just det begrepp som i Bourdieus bok utgör den analytiska, och fysiska, skärningspunkten mellan sociala

förväntningar och klassmässiga kroppshållningar och motorik, det vill säga *hexis*, ett kroppsligt uttryck av *habitus*.

Den nästföljande delen av boken består av två generella introducerande kapitel som behandlar frågan om hur expansion och demokratisering av det fotografiska mediet har påverkat dess användares självsyn, kroppsmedvetande och möjligheter till självpresentation. Fotografins tekniska och infrastrukturella begränsningar (exponeringstider, storlek, mobilitet och utbredning av kameror osv.) vävs här tätt samman med stilkonventioner och fotografers normativa förväntningar, vilka formade deras objekts syn på sig själva. Andersson belyser de fysiska, sociala och formella ramar i vilka anpassningar, improvisationer och utmaningar av individers självbilder kom till uttryck.

Silent History är en synnerligen välkomponerad bok, både när det gäller dess struktur och bruk av evidens och när det gäller författarens sätt att kontextualisera bildligt material. Snarare än att göra en heltäckande men ytlig kartläggning väljer Andersson att närma sig materialet i form av ett mikrohistoriskt experiment genom en rad talande fallstudier, vilket väl passar hans syfte att komma åt förflugna, ofta obetänksamma ögonblick av poser och kulturellt laddade kroppshållningar. Huvuddelen av boken och dess största bidrag är därför de fem fallstudierna av en rad kroppshållningar och attityder, manligt promenerande med spatserkäpp, ögonblick av publikt introversion och "tillåtet tillbakadragande" (Goffmans *licensed withdrawal*), den kvinnliga posen med handflatorna placerade på höfterna (*akimbo*), den manliga posen med tummarna i västens armhålur. Slutligen studerar Andersson posen där händerna är nedstoppade djupt i fickorna, ofta associerat med den osofistikerade lantbon.

Det finns inte utrymme här för att gå in på de fångslände resultaten i de specifika studierna. Det är mer relevant att diskutera hur författaren behandlar sitt material, vilket kanske bäst kan begripliggöras i cineastiska termer. I varje delstudie utgår Andersson nämligen från ett par specifika situationer, fångade på fotografier eller på enskilda filmrutor i sekelskiftets filmer, för att sedan byta vinklar och linser för att examinera en given pose så mångfacetterat som möjligt. Han skiftar ständigt fokus mellan aktivt projicerade uttryck och inaktivt projicerade omedvetna ögonblick i dessa bilder (jmf Goffmans *expression given* kontra *expression given off*), växlar mellan dessa posers manliga och kvinnliga varianter, scroller genom samhällsstrukturen i jakt på klassbekräftande och subversiva sorter av dessa kroppshållningar. Han tar skönlitterära skildringar samt karikatyrer av de olika poserna i beaktande för att kunna fånga in och kvalificera deras stereotypiserande och samhällskritiska aspekter. Stillbilder av stumma ögonblick börjar ge information, och metoden är både lärarrik och elegant. Läsaren

blir ständigt påmind om att människokroppen aldrig går på tomgång som medel för deltagande i det sociala spelet – kroppen spelar och spelas ständigt.

De sista tre mer sammanfattande kapitlen skär på tvärs genom dessa och andra poser och målar upp en bredare bild av sekelskiftets kroppsspråk i jakt på standardiserande beteendemönster, subkulturella uttryck och mer stabila kroppstekniker. Odödliga flanörer, dandyer, koketter och kväsare behandlas här såsom många andra sekelskiftstyper från stadsgator, musikhallar och varietéer. Boken innehåller ingen stor tes, inga radikalt omvälvande argument om att transformationen av offentligheten i det sena 1800- och tidiga 1900-talets Tyskland, Österrike och Sverige egentligen tog en helt annan bana än vad vi tidigare trott. I stället erbjuder *Silent History* ett överflöd av insikter i periodens gatuliv och en tidigare ouppnådd precision samt ett kreativt bruk av olika synvinklar. Tack vare boken får vi medel och ytterst användbara metoder för att granska det förflutna vardagslivet på en helt annan nivå av finkornighet. Extremt tyst och otroligt nära – det är en stor bedrift.

Södertörns högskola

WOJTEK JEZIEWSKI

Ingmar Karlsson, *De små folkens historia: Minoriteter i Europa* (Lund: Historiska media 2018). 255 s.

Ambassadören Ingmar Karlsson har gjort sig känd som en flitig populärvetenskaplig författare, där inte minst Mellanöstern och islam varit fokus för flera böcker som fått ett gott mottagande i offentligheten. *De små folkens historia: Minoriteter i Europa* är både ny och gammal; det är den tredje och omarbetade upplagan av en bok som gavs ut redan 1992: *Det lilla Europa: Guide till Europas små folk*. Det är en rapsodisk samling artiklar om ett tjugotal minoritetsfolk runtom i Europa, som alla sägs ha egenskaperna att de saknar politisk autonomi och heller inte har något ”moderland” på annat håll (även om det kanske kan diskuteras om de tysktalande i Elsass/Alsace passar in på det senare kriteriet).

Det är en bok som på inga sätt har några vetenskapliga ambitioner, och den bör heller inte bedömas som den typ av ambitiös populärvetenskap som Karlsson själv skrivit i andra sammanhang. Snarare kan boken liknas vid en lite godmodigt skriven essäsamling, lite som en förlängd turistguide. De olika folkslagen går igenom ett efter ett, kronologiskt med mer eller mindre punktvisa nedslag i äldre historia, liksom med beskrivningar av senare ti-